

Darja Pavlič*Z distanco skozi dobo vodnarja*

Andrej Blatnik: TAO LJUBEZNI Spremna beseda Tomo Virk. LUD Literatura, Ljubljana 1996 (Zbirka Prišleki)

Sporočilo Blatnikovega kratkega romana je na videz sila preprosto in času primerno: Pazite se lažnih prerokov. Toda bojim se, da bodo bralci, ki bodo *Tao ljubezni* brali kot parodijo na "duhovne dr. romane" (izraz je, če se ne motim, prvi uporabil Vasja Bratina, ko je v Književnih listih pisal o *Alkimistu* Paula Coelho), med zadovoljnim hahljanjem na račun šaljivega tona pripovedovanja skupaj z umazano vodo v kanal izlili tudi otroka, kot je storil junak. Za kaj v romanu sploh gre? Mož in žena s prvimi sivimi lasmi (to pa dandanes najbrž pomeni, da se bližata tridesetemu letu) se na potovanju po Tajski odločita, da hočeta doživeti nekaj novega in nenavadnega. Ker boljše ponudbe ni, se kljub njegovim načelnim pomislekom odpravita v "samostan". Kaj naj bi tam doživela, sicer ni jasno, toda zmaga njena antropološka žilica, saj so v gorah, kjer je "samostan", tudi vasi, v katerih potekajo zanimivi načini vsakdanjega življenja. Parček deluje usklajeno, vendar sta oba velika individualista, med njima vlada odnos ljubeznive zbadljivosti in spoštovanja razlik. Njen pogled na svet je znanstveno obarvan, zanima jo vse, kar je "naravno", vse želi preskusiti na svoji koži, stvari in pojave hoče klasificirati, ugotoviti njihove značilnosti in odkriti, kako delujejo sistemi. O sebi trdi, da je sprijaznjena s sabo in da ničesar ne pričakuje. On – prvoosebni pripovedovalec – goji maniro humorne samoironije, opisuje se kot pesimista, paničarja, cinika, človeka,

ki se rad prilagaja, a si pri tem vedno misli svoje. Poleg tega je prepričan, da zanj ne na zemlji ne v nebesih ni nič novega. Lahko bi ga opisali kot človeka, ki prisega na svoj razum, toda hkrati ne smemo spregledati, da je racionalnost maska, s katero prikriva razpoko v svoji psihi. V ključnem trenutku romana se izkaže, da sta cinizem in ironija obramba pred plastjo religioznosti, ki ji ni dovoljeno, da bi se prebila v zavest.

Ko pripovedovalec romana in njegova spremljevalka prispeta v "samostan", ugotovita, da je to, kar se tam dogaja, še najbolj podobno tečaju duhovnosti, kakršnih je dandanes povsod dovolj. Ona se "samostanskim" zahtevam in življenju hitro prilagodi, ker novo okolje dojema kot še en antropološki izziv in priložnost, prava preskušnja pa je prihranjena zanj. Prepričan je, da je "tao ljubezni", o katerem navdušeno pripovedujejo učenci, zgolj zaslon, s katerim je "mojster" zakril svoje prave namene. Kakšni so ti nameni, če sploh obstajajo, se našemu junaku ne posreči odkriti. Potem ko ona začasno oslepi, ker je zaužila drogo, ki naj bi ji omogočila spoznanje, "kaj ljubimo, ko ljubimo", se on spravi nad mojstra in zahteva odgovore na svoja vprašanja. Toda mojster je neomajen: vztraja, da bo pripovedovalcu pomagal, to pa zahteva popolno predanost. Racionalistična maska v tem trenutku pade, pripovedovalec ne more enostavno zamahniti z roko in oditi (to bi bilo v skladu z njegovim deklariranim pogledom na svet), saj je v popolni oblasti fantazije, da se bojuje za svojo dušo, ki mu jo hoče iztrgati nekakšno angelsko bitje: človek, ki je probleme svojega življenja navajen reševati z razumsko distanco, pogleduje po telesu Rožnega popka, da bi se prepričal, ali ta sploh ima popek – in s tem seveda, ali ga je rodila ženska tako kot vse potomce Adama in Eve. Zdi se mu, da bo Rožni popek odletel, in ko ta po ruvanju obleži negiben, zaman išče njegovo kri. Skoraj prepričan je, da ga je ubil, zato pograbi še zmeraj slepo ženo in v naglici se skrivaj spustita v dolino.

Po dramatičnem zapletu sledi precej bolj umirjen razplet: ženi se povrne vid, o svojih morebitnih spoznanjih o tem, kaj ljubimo, ko ljubimo, pa noče povedati ničesar – to ustreza njenemu tihemu dogovoru, da se v resnici nočeta spremeniti. Njuna potovanja, o smislu katerih se na začetku romana nenavadno pogosto opominjata, so, čeprav iščeta nekaj novega, pravzaprav namenjena potrjevanju tega, kar imata in kar sta. Zlasti on se zelo otepa vsega, za kar slutiti, da bi lahko ogrozilo njegov dragoceni jaz. Priložnost,

da bi izkusila nekaj vsaj na videz novega (drogo spoznanja), zato izkoristi samo ona, toda o izkušnji molči, da bi zavarovala svojega moža. Ko ljubimo, očitno ljubimo nekaj, kar je našemu razumu nedoumljivo in bi lahko podrolo ustaljene predstave o nas. Druga priložnost, ki se nje ni zares dotaknila, njega pa je zgolj oplazila, je bila na videz še bolj sumljiva: morala bi se predati skupnosti, pozabiti na svoj ego, da bi našla "pravi jaz" ... Če pustimo ob strani dvom o vrednosti tako zavite in ponujene metode duhovne rasti, nam ostane veliko bolj vznemirljivo in aktualno vprašanje, zaradi katerega lahko v junaku Blatnikovega romana prepoznamo metaforičnega junaka našega dezorientiranega časa: kaj storiti z mitološkimi, arhetipskimi fantazijami in z religioznostjo, skozi razpoko zasluteno? Odgovor, za katerega se odloči prosvetljeni sodobnik, je pričakovan, nebojčen, napačen: nič. Blatnik je ustvaril značajsko nadvse prepričljivo in jezikovno neprekosljivo karikaturu človeka, ki je varen le v zapredku svojega lastnega jaza. Razum mu kot skrajno mejo všečnega obnašanja dopušča (ne pozabimo, da je med drugim patetik) občudovanje "tistih čudovitih oblakov" in hrepenenje po "svetu, kakršnega človek še ni videl". To, da je nesojeni učenec taoizma ljubezni zapustil "samostan" in zbežal od Rožnega popka, ni bila napaka. Psihološko gledano je narobe to, da hoče doživljaje potisniti v stran in jih čim prej nadomestiti z drugimi, razumu in jazu manj nevarnimi. Ko se z ženo vrmeta v domovino, v izropanem (!) stanovanju napiše "zgodbo svojega življenja" – vrže jo iz sebe, da bi se je rešil. Zakonski par bo odšel na novo potovanje, tokrat v drugo smer, na Aljasko, tam bosta diapozitive tropske džungle prekrila s podobami večnega snega in leda. Ali obstaja primernejša metafora za beg in potlačitev problema?

Roman *Tao ljubezni* se konča z vprašanjem: "Ali me ljubiš?" Odgovor je tako samoumeven, da ga pripovedovalec ne zapiše. Prazno mesto zahteva razmislek o besedah, ki so nam vsem domače: "Seveda te ljubim. Pa ti mene?" Osrednja tema romana – psihološke študije v slogu literarnega minimalizma – niso napotki glede ljubezni, ampak uvid v to, kaj se zgodi, če metafore razumemo preveč dobesedno: cilj postane potovati, spoznavati tuje kraje in življenje drugih ljudi. Za to, da bi našli, kar nam manjka (presežno), pa je – kot vemo – potrebna metaforična pot, Tajska in Aljaska sta premalo. Blatnik se v svojem novem romanu duhovito poigrava z bralcem: ponuja mu številne možnosti za identifikacijo z junakom, toda v podtonu mu tiho šepeta: "Pa je to res tisto, kar si želiš?"